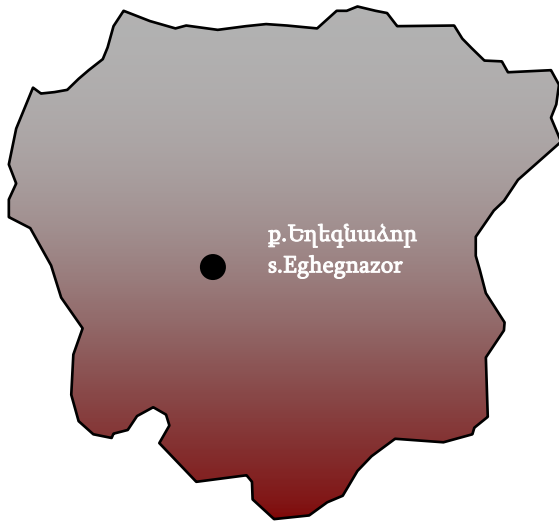

ՀՀ ՎԱՅՈՑ ՉՈՐԻ ՄԱՐԶ RA VAYOTS DZOR MARZ

Մարզկենտրոնը՝	Marz centre
ք. Եղեգնաձոր	Eghegnadzor town
Տարածաշրջանները՝	Territories
Վայք,	Vayk,
Եղեգնաձոր	Eghegnadzor
Քաղաքները՝	Towns
Եղեգնաձոր,	Eghegnadzor,
Ջերմուկ,	Jermuk,
Վայք	Vayk

Տարածքը Territory	2308 քառ. կմ sq.km
ՀՀ տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը Territory share of the marz in the territory of RA	7.8%
Քաղաքային համայնքներ Urban communities	3
Գյուղական համայնքներ Rural communities	41
Քաղաքներ/Towns	3
Գյուղեր/Villages	52
Բնակչության թվաքանակը 2011թ. հունվարի 1-ի դրությամբ Population number as of January 1, 2011	56.0 հազ. մարդ ths. persons
այդ թվում՝ including:	
քաղաքային urban	19.3 հազ. մարդ ths. persons
գյուղական rural	36.7 հազ. մարդ ths. persons
ՀՀ բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը, 2010թ. Share of marz population size in RA population size, 2010	1.7 %
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը Share of urban population size	34.5 %
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր/Agricultural land	209260 հա/ ha
այդ թվում՝ վարելահողեր including: arable land	16217 հա/ha

ՀՀ Վայոց ձորի մարզը գտնվում է Հայաստանի Հանրապետության հարավային հատվածում: Մարզը պետական սահմանով հարավում սահմանակից է Նախիջևանին, հյուսիսում՝ ՀՀ Գեղարքունիքի մարզին, արևելքում՝ ՀՀ Սյունիքի մարզին և արևմուտքում՝ ՀՀ Արարատի մարզին:

ՀՀ Վայոց ձորի մարզը շրջապատված է բարձր լեռներով, ջրբաժան լեռնաշղթաներով, որոնք, յուրահատուկ բնական պատնեշներ հանդիսանալով նրա և հարևան տարածքների միջև, այն դարձնում են աշխարհագրական մի ամբողջություն:

ՀՀ Վայոց ձորի մարզն ունի կենդանական և բուսական բազմազան աշխարհ: Տարածքի 5.7%-ը կամ 13240.1 հա կազմում են բնական անտառները:

Արտակարգ խայտաբղետ է մարզի մակերևույթը: Հրաբխային ուժերը, երկրաշարժերը, Արփա գետի և դրա վտակների ջրերն առաջացրել են տարբեր ուղղություններով ձգվող բազմաթիվ լեռնաշղթաներ՝ մեծ ու փոքր գագաթներով, խորհրդավոր ձորեր, լեռնանցքներ, սարահարթեր, գոգավորություններ, դաշտեր, մարգագետիններ և բնական բազմապիսի կերտվածքներ, որի ամենավառ օրինակն է Ջերմուկի հիասքանչ ջրվեժը (60 մ):

ՀՀ Վայոց ձորի մարզի կլիման ընդհանուր առմամբ ցամաքային է՝ ցուրտ կամ չափավոր ցուրտ ձմեռներով և շոգ կամ տաք ամառներով: Օդի առավելագույն աստիճանը հարավային շրջաններում հասնում է + 41o C-ի, իսկ բացարձակ նվազագույնը՝ -35o C-ի: Տեղումները կազմում են տարեկան 300-ից 700 մմ:

2010թ.-ին **մարզի տնտեսության հիմնական հասվածքների** տեսակարար կշիռները հանրապետության համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն՝ 0.8 %,
- գյուղատնտեսություն՝ 2.2 %,
- շինարարություն՝ 0.9 %,
- մանրածախ առևտուր՝ 0.4 %,
- ծառայություններ՝ 0.4 %:

Մարզի **տնտեսության** ընդհանուր ծավալում գերակշռողը գյուղատնտեսությունն է: Գյուղացիական տնտեսությունները հիմնականում զբաղվում են անասնաբուծությամբ, որի արտադրանքը կազմել է գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի ծավալի 64.5%-ը: Գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի ծավալում որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև թռչնաբուծությունը, խաղողագործությունը, պտղաբուծությունը և բանջարաբուծությունը:

Արդյունաբերության ոլորտում հիմնականում զարգացած են ոչ ռգելից ըմպելիքի՝ «Ջերմուկ» հանքային ջրերի և խաղողի գինու արտադրությունները:

RA Vayots Dzor marz is situated in Southern part of the Republic. In the South borders with Nakhijevan, in the North it borders with RA Gegharkunik marz, in the East – RA Syunik marz and in the West – RA Ararat marz.

Vayots dzor is surrounded with high mountains, water-separately mountain ranges, that being original natural banks between its and neighbouring territories, turn that into a geographical single whole.

Vayots dzor marz has varied fauna and flora. Natural forests comprise 5.7% or 13240.1 ha of territory.

Voyots dzor surface is extraordinary variegated. Volcanic forces, earthquakes, waters of Arpa river and its tributaries raised numerous mountain ranges stretching by different directions with big and small tops, mysterious canyons, mountain passes, plateaus, concavities, fields, meadows and natural varied buildings, the most bright example of which is Jermuk wonderful waterfall (60 m).

The Vayots dzor climate on the whole is continental with cold or moderate cold winters and hot or warm summers. The highest possible air temperature reaches +41°C in southern districts, and the exceptional minimum temperature reaches - 35° C. Precipitations comprise 300-700 mm.

In 2010 the share of **economy main branches** of RA Vayots Dzor marz in total volume of correspondent branches of the republic comprised

- industry 0.8 %,
- agriculture 2.2 %,
- construction 0.9 %,
- retail trade 0.4 %,
- services 0.4 %.

In total volume of marz **economy** the prevailing is agriculture. Peasant farms mainly deal with cattle-breeding, the production of which comprised 64.5% of volume of gross agricultural product. The aviculture, winegrowing, fruit-growing and vegetable-growing have certain share in the volume of gross agriculture produce.

The production of non-alcoholic beverages (in particular, Jermuk mineral water) and wine are mainly developed in the **industry** field.

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրականացվում են ավտոմոբիլային և էլեկտրատրանսպորտով (ճոպանուղի): Մարզով է անցնում Հայաստանի Իրանի հետ կապող ավտոմայրուղին, որն էական դեր ունի մարզի տնտեսության հեռանկարային զարգացման գործում: Մարզում ակնհայտ են *ներքին և արտաքին զբոսաշրջության* զարգացման մեծ հեռանկարները:

Եղեգնաձոր քաղաքը (2010թ. տարեվերջին՝ 8.2 հազ. բնակիչ) համարվում է պատմական Սյունիքի հնագույն բնակավայրերից մեկը և գտնվում է Երևանից 123 կմ հեռավորության վրա:

Եղեգնաձոր քաղաքի տնտեսության ընդհանուր ծավալում գերակշռող ոլորտներն են *արդյունաբերությունն ու շինարարությունը*:

Արդյունաբերության ոլորտում հիմնականում զարգացած են խաղողի գինու, էլեկտրասարքավորանքի արտադրությունները, որոշակի տեսակարար կշիռ ունեն նաև պատրաստի մետաղե արտադրատեսակների արտադրությունները:

Վայք քաղաքը (2010թ. տարեվերջին՝ 5.9 հազ. բնակիչ) գտնվում է Երևանից 132 կմ, մարզկենտրոնից՝ 16 կմ հեռավորության վրա:

Վայք քաղաքի տնտեսության հիմնական ճյուղն *արդյունաբերությունն է*: Հիմնականում զարգացած են հանքային ջրերի և ոչ ակոհոլային խմիչքների, շինանյութերի, ձեռագործ գորգերի արտադրությունները:

Ջերմուկ քաղաքը (2010թ. տարեվերջին՝ 5.2 հազ. բնակիչ) գտնվում է 2070 մ բարձությամբ լավային սարավանդի վրա (հեռավորությունը Երևանից՝ 175 կմ, մարզկենտրոնից՝ 53 կմ): Ջերմուկը լայն ճանաչում ունի որպես առողջարանային քաղաք: Ճանաչված առողջարաններ են. «Ջերմուկ»-ը, «Նոր կյանք»-ը, «Գլաձոր»-ը, «Աղաջանյանի անվ. առողջարան»-ը և «Արարատ»-ը:

Քաղաքի անվանումը կապված է հանքային տաք աղբյուրների՝ ջերմուկների հետ:

Ջերմուկ քաղաքի տնտեսության առաջատար ճյուղը ոչ ոգելից ըմպելիքի, «*Ջերմուկ*» *հանքային ջրի*, արտադրությունն է:

Freight and passenger transportations in the marz are implemented by road transport and electric transports (cableway). The motor highway connecting Armenia with Iran goes through marz that plays an essential role in the perspective development of marz economy.

There is a great perspective, for *internal and external tourism* development in the marz.

Eghegnadzor town (8.2 ths. inhabitants in 2010) is considered the one of Syunik ancient settlements and is situated in 123 km distance from Yerevan.

The main branches of economy of *Eghegnadzor town* are *industry and construction*.

The most developed branches in industry are grape wine, manufacture of electrical equipments, manufacture of fabricated metal products has some particular role in industry of the marz too.

Vayk town (5.9 ths. inhabitants in the end of the year 2010) is situated in 132 km distance from Yerevan and 16 km distance from marz centre.

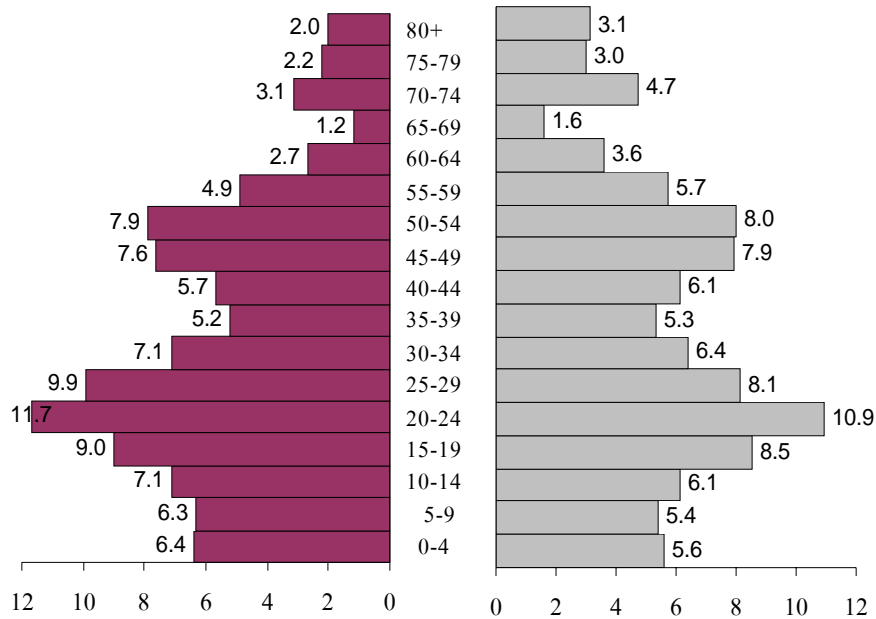
The main branch of economy of *Vayk town* is industry. Especially production of mineral water, alcohol-free beverages, building materials and carpet making industry are developed.

Jermuk town (5.2 ths. persons in 2010) is situated on the lava plateau with the height 2070 m (distance from Yerevan is 175 km, from marz centre – 53 km). Jermuk is widely recognised as a sanatorium town. The recognised sanatoriums are “Jermuk”, “Nor kyanq”, “Gladzor”, “sanatorium named after Aghajanyan” and “Ararat”.

The town name is related to mineral warm sources, jermuks.

The main branch of economy of *Jermuk town* is the production of non alcoholic beverages, “*Jermuk*” *mineral water*.

ՄՇՏԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆՆ ԸՍՏ ՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԽՍԲԵՐԻ, 2011թթ. հունվարի 1-ի դրությամբ
 RESIDENT POPULATION BY AGE –SPECIFIC GRUPS, 2011 as of January 1

ՄԱՆՐԱԾԱԽ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ
 RETAIL TRADE UNITS

	Քանակը Number					
	2006	2007	2008	2009	2010	
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ, ընդամենը	219	220	234	210	265	Retail trade units, total
այդ թվում՝						<i>including</i>
խանութներ	129	130	145	120	172	shops
կրպակներ	59	59	59	59	59	kiosks
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	1	1	1	1	1	markets of agricultural produce
սպառողական ապրանքների շուկաներ	1	1	1	1	-	markets of consumer goods
առևտրի այլ օբյեկտներ	29	29	28	29	33	other trade units

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
 EDUCATIONAL INSTITUTIONS

	Քանակը Number					
	2006	2007	2008	2009	2010	
Պետական նախադպրոցական	17	17	17	17	17	State pre-school
Պետական հանրակրթական	51	51	50	51	51	State general educational
Ոչ պետական հանրակրթական	-	-	1	1	1	Non-state general educational
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական	7	7	7	7	8	Music and art school youth creative (cultural) centre

	Քանակը Number					
	2006	2007	2008	2009	2010	
Կենտրոններ						
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական ¹	-	-	-	1	1	State preliminary vocational educational ¹
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	1	1	1	1	1	State middle vocational educational
Ոչ պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	2	2	2	2	2	Non-state middle vocational educational
Պետական բարձրագույն ուսումնական հաստատության մասնաճյուղ	-	-	1	1	1	Branch of state higher educational
Ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական	1	1	1	1	1	Non-state higher educational

**ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐ
URBAN COMMUNITIES**

Համայնքի անվանումը	Community name	Բնակավայրի անվանումը	Settlement name	Մշտական բնակչության թվաքանակը Population de jure number as of	
				2010թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ January 1, 2010, people	2011թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ January 1, 2011, people
Եղեգնաձոր	Eghegnadzor	ք. Եղեգնաձոր	t. Eghegnadzor	8184	8203
Վայք	Vayk	ք. Վայք	t. Vayk	5912	5928
Ջերմուկ	Jermuk	ք. Ջերմուկ	t. Jermuk	6226	6225
		ք. Կեչուտ	v. Kechut		

**ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐ
RURAL COMMUNITIES**

	Համայնքի անվանումը	Community name	Բնակավայրի անվանումը Settlement name	Մշտական բնակչության թվաքանակը** Population de jure number** as of	
				2010թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ January 1, 2010, people	2011թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ January 1, 2011, people
1	Ագարակաձոր	Agarakadzor		1357	1391
2	Ազատեկ	Azatek		564	571
3	Աղավնաձոր	Aghavnadzor		2060	2062
4	Աղնջաձոր	Aghnjadzor		471	473
5	Արենի	Areni	•Արենի/Areni •Ամաղու/Amaghu	1892	1861
6	Արին	Arin		266	281

¹ Այստեղ և հետագայում՝ 2009 և 2010թթ. ցուցանիշներում ներառված են նաև այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

¹ Here and hereinafter – the data for 2009 and 2010 also include those middle vocational educational institutions, which implement preliminary vocational program.

	Համայնքի անվանումը	Community name	Բնակավայրի անվանումը Settlement name	Մշտական բնակչության թվաքանակը** Population de jure number** as of	
				2010թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ January 1, 2010, people	2011թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ January 1, 2011, people
7	Արտաբույնք	Artabuynk		1146	1130
8	Արտավան	Artavan		313	295
9	Արփի	Arpi		1227	1229
10	Բարձրունի	Bardzruni		401	422
11	Գետափ	Getap		2377	2385
12	Գլաձոր	Gladzor		2706	2721
13	Գնդեվազ	Gndevaz		1007	1005
14	Գնիշիկ	Gnishik	•Գնիշիկ / Gnishik • Մոզրով /Mozrov	212	217
15	Գողթանիկ	Goghtanik		214	213
16	Գոմք	Gomk	•Գոմք/ Gomk •Ախտա/Akhta •Կապույտ /Kapuyt	280	263
17	Ելփին	Elpin		1305	1348
18	Եղեգիս	Eghegis		511	513
19	Զարիթափ	Zaritap	•Զարիթափ/ Zaritap, •Հորադիս / Horadis	1543	1527
20	Զեդեա	Zedea		219	210
21	Թառաթումբ	Taratumb		583	549
22	Խաչիկ	Khachik		1028	1022
23	Խնձորուտ	Khndzorut		525	541
24	Կարմրաշեն	Karmrashen		289	277
25	Հերհեր	Herher		1004	857
26	Հերմոն	Hermon	• Հերմոն/ Hermon •Արատես/Arates •Կալասար/ Kalasar	188	192
27	Հորբատեղ	Horbategh		265	263
28	Հորս	Hors		307	312
29	Մալիշկա	Malishka		5316	5324
30	Մարտիրոս	Martiros		663	670
31	Նոր Ազնաբերդ	Nor Aznaberd		166	169
32	Շատին	Shatin		2041	2045
33	Չիվա	Chiva		1027	1027
34	Ռինդ	Rind		1535	1578
35	Սալլի	Salli		252	254
36	Սարավան	Saravan	•Սարավան /Saravan, •Ուղեձոր /Ughedzor	272	255
37	Սերս	Sers		222	215
38	Վարդահովիտ	Vardahovit	•Վարդահովիտ/ Vardahovit, •Գետիկվանք/ Getikvanq, •Սևաժայռ/Sevajayr	236	236
39	Վերնաշեն	Vernashen		1314	1329
40	Փոր	Por		143	130
41	Քարագլուխ	Qaraglukh		875	851

**ՀՀ ՎԱՅՈՑ ՁՈՐԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2010թ.**

**SOME SOCIAL INDICATORS OF DISTRICT COMMUNITY WITH 10 000
POPULATION IN RA VAYOTS DZOR MARZ, 2010**

	Ընդամենը Total	ներառյալ՝ including:		
		կանայք ¹ women ¹	տղամարդիկ ¹ men ¹	
Բնակչությունը, մարդ	10000	5006	4994	Population, person
Ծնվածներ, մարդ	124	60	64	Births, person
Մահացածներ, մարդ	88	44	44	Deaths, person
Ամուսնություններ	54	X	X	Marriages
Ամուսնալուծություններ	5	X	X	Divorces
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակմակերեսով, քառ.մ	39.4	X	X	Total area of housing stock provided per inhabitant, square metre
Կրթության ոլորտ. հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝				Education sphere, attendance to educational institutions, person
նախադպրոցական	132	66	66	pre-school
հանրակրթական	1269	603	666	general schools
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան-ստեղծագործական կենտրոններ	149	106	43	musical, art schools, creative centers for children
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	8	1	7	preliminary vocational
միջին մասնագիտական	75	41	34	middle vocational
բարձրագույն մասնագիտական	66	48	18	higher
Առողջապահության ոլորտ՝				Public health sphere
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	32795	annual attendance to polyclinic during the year (number of attendances)
Մարզիկներ, մարդ	426	75	351	Athletes, person
Զբաղվածներ, մարդ	4527	Employed, person
ներառյալ՝ գիտական հիմնարկներում	-	-	-	of which - in Science establishments
ներառյալ՝ գիտության դոկտոր	-	-	-	of which - doctors of Science
գիտության թեկնածուներ	-	-	-	candidates of Science
ուսուցիչներ	192	146	46	teachers
բժիշկներ	20	physicians
միջին բուժանձնակազմ	51	paramedical personnel
Գործազուրկներ /պաշտոնապես գրանցված/, մարդ	179	131	48	Unemployed /officially registered/ person
Սոցիալական ապահովության ոլորտ				Social insurance sphere
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1848	total pensioners/ as of the end of the year/ person
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	391	X	X	families that get poverty family benefit and one-time benefit
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում				Annual attendance during the year
գրադարան	38391	library
թատրոն	-	-	-	theatre
համերգ	-	-	-	concert
թանգարան	140	museum
Իրավական ոլորտ				Law sphere
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	34	X	X	total crimes, during the year
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	22	X	X	of which - not grave crime
միջին ծանրության	6	X	X	medium crime
ծանր	6	X	X	grave crime
առանձնապես ծանր	0.0	X	X	special grave crime

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են:
The indicators are accountable.